Հավելված
ՀՀ կենտրոնական բանկի նախագահի
06.08.2010թ. թիվ 1/877Ա որոշման

ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ

Շահումով խաղ և վիճակախաղ կազմակերպող անձանց և խաղատների, ներառյալ՝ ինտերնետ շահումով խաղ կազմակերպող անձանց կողմից փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի ոլորտում ռիսկերի գնահատմանը և կանխարգելմանն ուղղված նվազագույն պահանջների վերաբերյալ

Բովանդակություն

Ներածություն 3
Բաժին 1. Ռիսկերը 3
Գլուխ 1. Ռիսկերի դասակարգման և կառավարման անհրաժեշտությունը 3
Գլուխ 2. Երկրի կամ աշխարհագրական ռիսկը 4
Գլուխ 3. Հաճախորդի ռիսկը 5
Գլուխ 4. Ծառայության ռիսկը 6
Գլուխ 5. Ցածր ռիսկի չափանիշները 6
Գլուխ 6. Ռիսկի չափանիշների վրա ազդող հանգամանքները 7
Բաժին 2. Ռիսկերի կանխարգելման միջոցները 8
Գլուխ 7. Ռիսկերի կանխարգելման ներքին դիտարկումների գործառույթը և «պատշաճության ու համապատասխանության» կանոնները 8
Գլուխ 8. Ռիսկի գնահատման եղանակները 9
Գլուխ 9. Հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրության ընդհանուր կանոնները 10
Գլուխ 10. Գործարար հարաբերության (ծառայության) ընթացիկ դիտանցումը 11
Գլուխ 11. Հաճախորդի հավելյալ ուսումնասիրությունը 12
Գլուխ 12. Հաճախորդի պարզեցված ուսումնասիրությունը 13
Գլուխ 13. Տեղեկատվության հաշվառման և պահպանման նվազագույն կանոնները 13
Գլուխ 14. Կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության հետ կապված պարտավորությունը 14

Ներածություն

1. Սույն ուղեցույցը ներկայացվում է «Փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) 11-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հիման վրա և տարածվում է Օրենքի 3-րդ հոդվածի իմաստով հաշվետվություն տրամադրող անձ հանդիսացող շահումով խաղ և վիճակախաղ կազմակերպող անձանց և խաղատների, ներառյալ՝ ինտերնետ շահումով խաղ կազմակերպող անձանց (այսուհետ՝ հաշվետու անձինք) վրա: Ուղեցույցը ներկայացնում է հաշվետու անձանց համար փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման (այսուհետ նաև՝ ՓԼ/ԱՖ) ռիսկերի առանձնահատուկ չափանիշները և այդ ռիսկերի կանխարգելման մեխանիզմները:
2. Հաշվետու անձանց կողմից ՓԼ/ԱՖ ներհատուկ ռիսկերի բացահայտումը, գնահատումը և դրանց համարժեք կանխարգելիչ գործողությունների կատարումն ունի հետևյալ նպատակները՝
1) ուղեցույցով սահմանվող մեխանիզմներով հաշվետու անձինք կկարողանան տարբերակել իրենց ռիսկային հաճախորդներին և ձեռնարկել այնպիսի միջոցառումներ, որոնք մի կողմից չեն վնասի իրենց՝ շահույթ ստանալու նպատակ հետապնդող գործունեությանը և մյուս կողմից՝ կկանխարգելեն այդպիսի հաճախորդներից բխող իրենց հնարավոր ռիսկերը.
2) հաշվետու անձինք իրենց բոլոր հաճախորդների նկատմամբ չեն կիրառի անհարկի սահմանափակող կանոններ՝ այդպիսի կանոնները նախատեսելով միայն ռիսկային հաճախորդների կամ գործարքների նկատմամբ.
3) հաշվետու անձինք առավել արդյունավետ կօգտագործեն իրենց ռեսուրսները՝ ուղղված հանցավոր անձանց մուտքի կամ հանցավոր միջոցների շրջանառության կանխմանը.
4) հաշվետու անձինք իրենց կապահովագրեն հետագա հնարավոր այնպիսի մեղադրանքներից, որ իրենք ներգրավվել կամ նպաստել են փողերի լվացման տարատեսակ սխեմաներին՝ այն հիմնավորմամբ, որ իրենց մոտ առկա է ՓԼ/ԱՖ ռիսկերի գնահատման և կանխարգելման արդյունավետ համակարգ:
3. Ուղեցույցը նաև համապարփակ գործողությունների շրջանակ է սահմանում հաշվետու անձանց համար, որոնց կատարմամբ նրանք կապահովեն իրենց գործունեության համապատասխանությունն Օրենքի պահանջներին:
4. Ուղեցույցում նշված հասկացություններն օգտագործվում են Օրենքով սահմանված հասկացություններին և ձևակերպումներին համապատասխան:

Բաժին 1. Ռիսկերը

Գլուխ 1. Ռիսկերի դասակարգման և կառավարման անհրաժեշտությունը

5. Հաշվետու անձանց համար ՓԼ/ԱՖ ռիսկերը պայմանավորված են բազմաթիվ հանգամանքներով, այդ թվում՝ կազմակերպվող խաղերի տեսակներով, գործունեության

տեղով, ծավալներով, խաղերի կազմակերպման վայր հանդիսացող շինությունների չափերով, հաճախորդների կողմից կատարվող վճարման եղանակով, հաճախորդների տեսակներով (մշտական հաճախորդներ, այցելող զբոսաշրջիկներ կամ զբոսաշրջիկների խմբեր և այլն): Այդ ռիսկերի ու դրանց կանխարգելման մեխանիզմների նվազագույն համապարփակ շրջանակը սահմանված է Օրենքով:

6. Հաշվետու անձինք իրենք պետք է հստակեցնեն ՓԼ/ԱՖ այն ռիսկերն ու դրանց կանխարգելման միջոցները, որոնք կարող են կիրառական լինել իրենց գործունեության ընթացքում: Միևնույն ժամանակ, յուրաքանչյուր գործնական դեպք կամ իրավիճակ կարող է ի հայտ բերել նոր ռիսկեր, ուստի նշված կանխարգելման միջոցները պետք է լինեն դինամիկ զարգացող:

7. Հաշվետու անձանց համար առկա ՓԼ/ԱՖ հիմնական ռիսկերը դասակարգվում են երկրի կամ աշխարհագրական, հաճախորդի և ծառայության ռիսկի (սույն ուղեցույցի իմաստով ծառայության հասկացությունը համապատասխանում է Օրենքի իմաստով գործարար հարաբերություն հասկացությանը) խմբերի: Ռիսկերի այդ տեսակները չպետք է դիտարկվեն առանձին, միմյանցից անջատ իմաստով, քանի որ մի տեսակի ռիսկը կարող է հանգեցնել մեկ այլ տեսակի ռիսկի առաջացմանը, և բացի այդ, հնարավոր է, որ միաժամանակ առկա լինեն մի քանի տեսակի ռիսկեր:

8. Հաշվետու անձինք իրենց գիտելիքների և փորձառության հիման վրա պետք է կարողանան հատկորոշել առկա ՓԼ/ԱՖ ռիսկերը, գնահատել դրանցից յուրաքանչյուրը և ամբողջականացնել միևնույն հաճախորդի կամ ծառայության համար առկա ռիսկայնության ամփոփ գնահատականը:

9. Սույն ուղեցույցով ներկայացված առանձին տեսակի ռիսկերը նպատակ ունեն՝

1) ներկայացնել ռիսկերի նվազագույն շրջանակ և դրա հիման վրա առաջարկել ռիսկերի կանխարգելման միջոցների մոդելային փաթեթ.

2) ուղեցույցով սահմանված ռիսկերը սեփական գործունեության տեսանկյունից գնահատելու միջոցով հստակեցնել յուրաքանչյուր հաշվետու անձի համար ներհատուկ ՓԼ/ԱՖ ռիսկերը:

Գլուխ 2. Երկրի կամ աշխարհագրական ռիսկը

10. Որևէ միջազգային կառույցի կողմից չի իրականացվել այնպիսի վերլուծություն, որը հնարավորություն կտա առանձնացնել այս կամ այն երկիրը / աշխարհագրական տարածքը՝ որպես հաշվետու անձի համար միանշանակորեն և անվերապահ կերպով ՓԼ/ԱՖ ոլորտում ռիսկ ներկայացնող: Այդուհանդերձ, ներքոնշյալ երկրները և տարածքները համարվում են ՓԼ/ԱՖ տեսանկյունից համեմատաբար բարձր ռիսկային՝

1) այն երկրները և տարածքները, որոնք ՄԱԿ-ի կողմից ենթարկվում են պատժամիջոցների, արգելքների կամ այլ նմանատիպ սահմանափակումների[1].

[1] Տե՛ս ՄԱԿ-ի Պատժամիջոցների հանձնաժողովի հրապարակած նյութերին հղում է տրված ՖԴԿ պաշտոնական կայք-էջից (www.cba.am/Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն): Նյութերը տեղադրված են www.un.org/sc/committees կայք-էջում:

2) ՖԱԹՖ-ի և ՖԱԹՖ-ի տիպի տարածաշրջանային կառույցների կողմից հրապարակված երկրները և տարածքները, որտեղ բացակայում կամ ոչ արդյունավետ է գործում ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի համակարգը[2].

3) Միջազգային կառույցների հրապարակած տվյալների համաձայն՝ կոռուպցիայի բարձր մակարդակ ունեցող երկրները և տարածքները[3].

4) ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից հաստատված ցանկերի համաձայն օֆշորային համարվող երկրները և տարածքները[4]:

11. Նշված երկրները և տարածքները հաշվետու անձանց կողմից պետք է համարվեն բարձր ռիսկային, եթե այդտեղ են բնակվում կամ գտնվում հաճախորդները կամ իրական շահառուները:

12. Ինտերնետ շահումով խաղ կազմակերպող անձանց համար ռիսկային կարող է լինել նաև հաճախորդի փաստացի գտնվելու վայրը (որտեղից կատարվում են գործառնությունները):

13. Բացի նշվածից՝ հաշվետու անձը կարող է, ելնելով իր փորձից ու գործունեությունից, որպես բարձր ռիսկային դասակարգել / համարել այնպիսի երկիր կամ աշխարհագրական տարածք, որը ներառված չէ թվարկված չափանիշների շարքում:

Գլուխ 3. Հաճախորդի ռիսկը

14. Յուրաքանչյուր հաշվետու անձ պետք է հստակ պատկերացնի, թե հաճախորդների որ խումբը կամ կոնկրետ որ հաճախորդն է իր համար հանդիսանում ՓԼ/ԱՖ տեսանկյունից ռիսկային: Որպես ռիսկային հաճախորդ հանդես են գալ՝

1) քաղաքական ազդեցություն ունեցող անձինք[5].

2) հարաբերականորեն խոշոր (օրինակ՝ 1 միլիոն դրամը գերազանցող) խաղանիշեր (վիճակախաղի տոմսեր) գնող, խաղադրույքներ կատարող կամ շահումներ ստացող հաճախորդները[6].

3) անհամամասնական ծախսումներ[7] կատարող հաճախորդները.

---

[2] ՖԱԹՖ-ի և ՄԱՆԻՎԱԼ-ի հայտարարություններին հղում է տրված ՖԴԿ պաշտոնական կայք-էջից (www.cba.am/Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն): Հայտարարությունները տեղադրված են www.fatf-gafi.org, www.coe.int/moneyval կայք-էջերում:

[3] Տե՛ս օրինակ www.transparency.org կայք-էջում: Transparency International կազմակերպության հրապարակած տվյալներին հղում է տրված նաև ՖԴԿ պաշտոնական կայք-էջից (www.cba.am/Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն):

[4] Տե՛ս ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 2009թ. հուլիսի 28-ի թիվ 224-Ն որոշումը:

[5] Քաղաքական ազդեցություն ունեցող անձանց սահմանումը տրված է Օրենքով, իսկ նրանց վերաբերյալ տեղեկատվություն կարելի է ստանալ տարբեր հանրամատչելի աղբյուրներից, ինչպիսիք են՝ www.google.am կայքի որոնման հնարավորությունը, ԱՄՆ Կենտրոնական հետախուզական վարչության պաշտոնական կայք-էջը (www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook), տարբեր երկրների համապատասխան պետական մարմինների կայք-էջերը, և այլն: Բացի նշվածներից՝ գոյություն ունեն նաև տարբեր վճարովի տեղեկատվական շտեմարաններ (օրինակ՝ World-Check, Factiva, Accuity), որոնք քաղաքական ազդեցություն ունեցող անձանց վերաբերյալ տրամադրում են հնարավոր համակողմանի տեղեկատվություն: Նշված տեղեկատվական աղբյուրներին հղում է տրված ՖԴԿ պաշտոնական կայք-էջից (www.cba.am/Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն):

[6] Խաղանիշերի (վիճակախաղի տոմսերի), խաղադրույքների կամ շահումների մեծությունը հարաբերական է՝ ելնելով Հայաստանում կամ տվյալ հաստատությունում շրջանառության միջին չափերից:

4) հաշվետու անձանց կողմից առաջարկվող երկրորդական ծառայությունների (խմիչքներ, սնունդ, ներկայացումների տոմսեր, զվարճանքներ) վրա, ի համեմատություն վիճակախաղերի կամ շահումով խաղերի վրա կատարվող ծախսումների, անհամաչափ մեծ ծախսեր կատարող հաճախորդները.
5) մեկանգամյա հաճախորդները[8].
6) դիտավորյալ կատարված հանցագործության համար դատվածություն ունեցող անձինք, եթե այդ հանգամանքը հաշվետու անձին հայտնի է դառնում իր մասնագիտական գործունեությունն իրականացնելու ընթացքում.
7) այլ անձանց օգտին կամ հաշվին հանդես եկող անձինք[9].

Գլուխ 4. Ծառայության ռիսկը

15. Որպես ռիսկային ծառայություն հանդես են գալիս՝
1) ինտերնետ շահումով խաղերը և վիճակախաղերը.
2) կենդանի շահումով խաղերը:

Գլուխ 5. Ցածր ռիսկի չափանիշները

16. Հաշվետու անձանց կողմից որպես ցածր ռիսկի չափանիշ կարող են համարվել բացառապես հետևյալ հանգամանքները (բացառությամբ՝ այն երկրներում կամ տարածքներում գտնվող կամ բնակվող հաճախորդների, որտեղ բացակայում է կամ ոչ արդյունավետ է գործում ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի համակարգը)՝
1) իրենց այն պարբերական հաճախորդները, որոնք ունեն եկամուտների (ունեցվածքի) համարժեք և իրավաչափ աղբյուրներ, ինչպես նաև դրական գործարար համբավ.
2) մեքենայացված խաղային սարքավորումների միջոցով շահումով խաղերը, որոնք ընդունում են ոչ ավելի, քան 10000 ՀՀ դրամի խաղադրույքներ և տրամադրում են ոչ ավելի, քան 20000 ՀՀ դրամի միանվագ շահումներ.
3) ցածրարժեք (ոչ ավելի, քան 10000 ՀՀ դրամ) շահում սահմանող վիճակախաղերը:

[7] Հաշվետու անձանց կողմից հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրության արդյունքում հաճախորդի գործարար բնութագրի (այդ թվում՝ եկամտի և ունեցվածքի աղբյուրների) վերաբերյալ ձեռք բերված տեղեկատվությունը կարող է հիմք հանդիսանալ հաճախորդի կողմից կատարված ծախսումների համամասնականությունը գնահատելու համար:
[8] Այս խումբը (օրինակ՝ զբոսաշրջիկներ) ընդգրկում է տվյալ հաստատության ոչ պարբերական հաճախորդներին:
[9] Օրինակ, երբ ակնհայտ է, որ խաղադրույքները կատարվում են որևէ անձի հաշվին կամ օգտին, սակայն փաստացի «խաղացողը» այլ անձ է:

Գլուխ 6. Ռիսկի չափանիշների վրա ազդող հանգամանքները

17. Հաշվետու անձանց մոտ հանդիպող ՓԼ/ԱՖ ոլորտում առկա ռիսկերը և դրանց հակազդմանը տրամադրվող ռեսուրսները կախված են նրանց գործունեության ծավալներից, ոլորտներից, փորձառությունից և այլ հանգամանքներից: Հետևաբար, յուրաքանչյուր հաշվետու անձ պետք է հստակեցնի այն հանգամանքները, որոնք իր գործունեության ընթացքում ազդում են ՓԼ/ԱՖ ռիսկի չափանիշների ձևավորման վրա: Նման հանգամանքների տիպային օրինակներ են՝

1) առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայությունների բնույթը (մեկանգամյա կամ պարբերական), տևողությունը, կանոնակարգվածությունը և հաճախականությունը.

2) հաճախորդի վարկանիշը և գործարար համբավը.

3) հաճախորդի ռեզիդենտությունը, իսկ օտարերկրյա հաճախորդների դեպքում՝ Հայաստանի Հանրապետության հետ նրանց առնչության բնույթը.

4) հաճախորդին ներկայացման հանգամանքները (արդյոք նրան երաշխավորել է մեկ այլ հեղինակավոր կամ հաշվետու անձին հայտնի անձ, թե նա հանդես է գալիս առանց նախնական պայմանավորվածության).

5) հաճախորդների համաձայնեցված կամ առանձին-առանձին հանդես գալը.

6) հաճախորդին մատուցվող ծառայությունում մեկից ավելի բարձր կամ ցածր ռիսկի չափանիշների առկայությունը.

7) հաճախորդների կողմից վճարումների և հաճախորդներին վճարումների կատարման եղանակները (կանխիկ կամ անկանխիկ եղանակով).

8) հաշվետու անձի՝ ցանցային կազմակերպության անդամ հանդիսանալու կամ առանձին ծառայություն մատուցելու հանգամանքը.

9) հաշվետու անձ հանդիսացող խաղատան կամ շահումով խաղ կազմակերպող անձի կողմից խաղային ծառայություններից բացի, այլ (օրինակ՝ հյուրանոցային, զվարճանքի) ծառայություններ առաջարկելու հանգամանքը.

10) հաշվետու անձի կառավարման մարմինների կամ տեխնիկական հագեցվածության գտնվելը Հայաստանի Հանրապետությունում կամ արտերկրում (օրինակ՝ ինտերնետ օպերատորի սերվերների գտնվելը այլ պետությունում, քան հաշվետու անձի գործունեության իրականացման վայրն է).

11) հաշվետու անձի շրջանառության ծավալները, աշխատակիցների թիվը և նրանց փորձառության մակարդակը.

12) այն շինությունների չափերը, որտեղ տեղակայված է/գործում է հաշվետու անձը.

13) ”VIP” տեսակի ծառայությունների մատուցման հանգամանքը և այդպիսի ծառայությունների պայմանները:

Բաժին 2. Ռիսկերի կանխարգելման միջոցները

Գլուխ 7. Ռիսկերի կանխարգելման ներքին դիտարկումների գործառույթը և «պատշաճության ու համապատասխանության» կանոնները

18. Սույն ուղեցույցի 1-ին բաժնով սահմանված ՓԼ/ԱՖ ռիսկերի արդյունավետ կանխարգելման նպատակով հաշվետու անձը պետք է ներդնի ներքին դիտարկումների գործառույթ: Ընդ որում, այդ գործառույթի պատշաճ իրականացման համար, համաձայն Օրենքի 22-րդ հոդվածի, հաշվետու անձը պարտավոր է ունենալ ՓԼ/ԱՖ կանխարգելմամբ զբաղվող ներքին դիտարկումների ստորաբաժանում կամ աշխատակից, կամ այդ գործառույթները վերապահել մասնագիտացված գործունեություն իրականացնող համապատասխան անձանց (այսուհետ՝ ներքին դիտարկումների մարմին):

19. Հաշվետու անձի ներքին դիտարկումների գործառույթն իրականացնող մարմինը պետք է նվազագույնը իրականացնի հետևյալ գործառույթները՝

1) ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի ներքին իրավական ակտերի մշակումը (10-ից ավելի աշխատակից ունենալու դեպքում), այդ ակտերի արդյունավետությունը բարձրացնելու վերաբերյալ առաջարկություններ ներկայացնելը.

2) Օրենքի, սույն ուղեցույցի և հաշվետու անձի ներքին իրավական ակտերի համաձայն՝ հաճախորդներին և նրանց մատուցվող ծառայությունները ՓԼ/ԱՖ ռիսկայնության տեսանկյունից դասակարգելը, ռիսկերի առանձին տեսակների և դրանց շրջանակներում ռիսկային հաճախորդների և ծառայությունների վերաբերյալ հաշվետու անձի այլ աշխատակիցներին իրազեկելը.

3) հաճախորդի պատշաճ, այդ թվում՝ հավելյալ և պարզեցված ուսումնասիրության, ինչպես նաև հաճախորդների և նրանց գործարար բնութագրի ընթացիկ դիտանցման, տեղեկատվության հաշվառման, պահպանման և թարմացման գործընթացների կանոնակարգվածությանը և արդյունավետությանը հետևելը.

4) գործարքը կամ գործարար հարաբերությունը (խաղանիշերի կամ վիճակախաղային տոմսերի գնումը, խաղադրույքների կատարումը կամ շահումները) կասկածելի որակելու հետ կապված վերլուծություններ կատարելը.

5) գործարքը կամ գործարար հարաբերությունը կասկածելի որակելու, իրականացումը մերժելու կամ դադարեցնելու, ահաբեկչության հետ կապված ֆինանսական միջոցները կամ այլ գույքը սառեցնելու վերաբերյալ վերջնական որոշում կայացնելը,

6) կասկածելի գործարքների կամ գործարար հարաբերությունների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն (այսուհետ՝ Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն) հաշվետվությունների տրամադրումն ապահովելը.

7) սույն բաժնով սահմանված՝ ռիսկերի կանխարգելման այլ միջոցներ իրականացնելը:

20. Հաշվետու անձի ներքին դիտարկումների գործառույթն իրականացնող մարմնին պետք է ուղղակիորեն և անմիջականորեն հասանելի լինեն հաշվետու անձի կողմից մատուցվող ծառայությունների հետ կապված ցանկացած փաստաթուղթ կամ տեղեկատվություն:

21. Հաշվետու անձը պետք է խստորեն հետևի «պատշաճության ու համապատասխանության» կանոններին և այդ նպատակով՝

1) ստուգի իր՝ ֆիզիկական անձ հանդիսացող մասնակիցների, ղեկավար պաշտոններ զբաղեցնող անձանց և իրական շահառուների կենսագրությունը.

2) կենսագրական տվյալներում դատվածությամբ տվյալների առկայության դեպքում կամ այդ անձանց՝ քրեական բնույթի հնարավոր կապերի բացահայտման դեպքում կանխարգելի (չթույլատրի) նրանց կողմից հաշվետու անձի մասնակցության, կառավարման կամ որևէ այլ կապի ձևավորումը:

Գլուխ 8. Ռիսկի գնահատման եղանակները

22. Հաշվետու անձինք պետք է հաճախորդներին ծառայություններ մատուցելուց առաջ, իսկ պարբերական ծառայության առկայության դեպքում՝ դրա ամբողջ ընթացքում գնահատեն այդ ծառայության ՓԼ/ԱՖ տեսանկյունից ռիսկայնության ամփոփ պատկերը: Հաճախորդների և ծառայությունների ռիսկայնության գնահատման ժամանակ սույն ուղեցույցի 1-ին բաժնով առաջարկվող ռիսկի չափանիշներն ու դրանց վրա ազդող հանգամանքները հաշվի առնելու համար խորհուրդ է տրվում ղեկավարվել հետևյալ սանդղակով՝

	Ռիսկի վրա ազդող հանգամանքների բացասական պատկեր	Ռիսկի վրա ազդող հանգամանքների դրական պատկեր
Բարձր ռիսկի չափանիշ(ներ)ի առկայություն	1	2
Ցածր ռիսկի չափանիշ(ներ)ի առկայություն	3	4

1) 1-ին իրավիճակը վկայում է, որ առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայությունը բարձր ռիսկային է: Այստեղ ռիսկի մակարդակը որոշելու համար կարևոր է նաև հաշվի առնել, թե ինչպիսիք են բարձր ռիսկի չափանիշները և այդպիսի քանի չափանիշ է առկա: Այս դեպքում պետք է քննարկվի նաև կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության մասին Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն հաշվետվություն ներկայացնելու հարցը և անկախ որոշումից, քննարկման արդյունքները պետք է փաստաթղթավորվեն և պահպանվեն:

2) 2-րդ իրավիճակը վկայում է, որ առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայությունը կարող է լինել բարձր ռիսկային, թեպետ առկա ռիսկ(եր)ի պարագայում դրա վրա ազդող հանգամանքներն ունեն դրական պատկեր: Այս դեպքում նույնպես ռիսկայնության մակարդակը որոշելու համար պետք է հաշվի առնել ինչպես բարձր ռիսկի չափանիշների քանակն ու բնույթը, այնպես էլ այն հանգամանքների ազդեցությունը, որոնք ձևավորում են դրական պատկեր:
3) 3-րդ իրավիճակը վկայում է, որ առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայությունը միջին ռիսկային է, սակայն առկա են այնպիսի հանգամանքներ, որոնք կարող են հետագայում այն վերածել բարձր ռիսկայինի: Այս դեպքում կարևոր է պարբերական դիտանցում իրականացնել նման ծառայության նկատմամբ, ինչպես նաև իրականացնելու հաճախորդի հավելյալ ուսումնասիրություն՝ արդյունավետորեն հսկելու ռիսկայնության հնարավոր տատանումները:
4) 4-րդ իրավիճակը վկայում է, որ առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայությունը ցածր ռիսկային է և որևէ նշանակալից հանգամանք չի հուշում դրա հնարավոր բարձր ռիսկայնության մասին:
23. Ընդ որում, եթե առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայությունը պարունակում է միաժամանակ բարձր և ցածր ռիսկի չափանիշներ, ապա դրա հանրագումարային ռիսկայնությունը պետք է որոշվի առկա ռիսկի յուրաքանչյուր չափանիշների բնույթի ու էականության, ինչպես նաև ռիսկի վրա ազդող հանգամանքների պատկերի ուսումնասիրության արդյունքում:

Գլուխ 9. Հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրության ընդհանուր կանոնները

24. Հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրություն կամ «ճանաչիր քո հաճախորդին» սկզբունքը նպատակ ունի երաշխավորել, որ հաշվետու անձն ունի համապատասխան անհրաժեշտ տեղեկատվություն իր հաճախորդի ինքնության (նույնականացման) վերաբերյալ:
25. Հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրությունը պետք է իրականացվի առաջարկվող կամ մատուցվող ցանկացած տեսակի և յուրաքանչյուր ծառայության դեպքում՝ անկախ նրանից, թե այդ ծառայությունը բարձր, միջին կամ ցածր ռիսկային է: Պատշաճ ուսումնասիրությունն իրականացվում է ինչպես նոր հաճախորդների, այնպես էլ գոյություն ունեցող հաճախորդների նկատմամբ՝ նրանց մատուցվող ծառայության շրջանակներում:
26. Օրենքի 15-րդ հոդվածով սահմանվում են հաշվետու անձի կողմից հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրություն իրականացնելու դեպքերը, կարգը և պահանջվող նվազագույն փաստաթղթերի ցանկը: Հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրությունը բաղկացած է հետևյալ գործողություններից (յուրաքանչյուր գործողության շրջանակներում ներկայացվող պահանջները սահմանվում են Օրենքի 15-րդ, 16-րդ և 20-րդ հոդվածներով)՝
1) հաճախորդի (այդ թվում՝ իրական շահառուի) ինքնության վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրում (նույնականացում) և հավաքագրված տեղեկատվության իսկության ստուգում՝ ըստ Օրենքի 15-րդ հոդվածի.

2) գործարար հարաբերության (ծառայության) ընթացիկ դիտանցում՝ ըստ Օրենքի 16-րդ հոդվածի և սույն ուղեցույցի 10-րդ գլխի.
3) հաճախորդի՝ ռիսկերի վրա հիմնված պատշաճ ուսումնասիրության առանձնահատկություններով պայմանավորված միջոցառումներ՝ ըստ Օրենքի 15-րդ հոդվածի և սույն ուղեցույցի 11-րդ և 12-րդ գլուխների:
27. Ընդ որում, սույն ուղեցույցի 26-րդ կետի 1-ին ենթակետով սահմանված գործողությունները պետք է կատարվեն նախքան հաշվետու անձի կողմից հաճախորդին ծառայություններ մատուցելը: Բացառիկ դեպքերում, եթե արդյունավետորեն կանխարգելված է ՓԼ/ԱՖ ռիսկը, և դա անհրաժեշտ է հաճախորդին մատուցվող բնականոն ծառայությունները չխափանելու համար, հաճախորդի ինքնության վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրման և իսկության ստուգման գործողությունները կարող են կատարվել նաև ծառայության մատուցումից հետո խելամիտ ժամկետում՝ առավելագույնը յոթ օրվա ընթացքում:

Գլուխ 10. Գործարար հարաբերության (ծառայության) ընթացիկ դիտանցումը

28. Հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրության անհրաժեշտ գործողություն է հանդիսանում հաշվետու անձի կողմից գործարար հարաբերության (ծառայության) մատուցման ամբողջ ընթացքում հաճախորդների և նրանց գործարար բնութագրի ընթացիկ դիտանցումը՝ մատուցվող ծառայությունների նպատակի և ենթադրվող բնույթի մասին ամբողջական ու հստակ պատկերացում կազմելու համար: Այդ նպատակով, կախված հաշվետու անձի կողմից մատուցվող ծառայության ՓԼ/ԱՖ ռիսկայնության մակարդակից՝ նա պետք է ծառայության մատուցման ամբողջ ընթացքում՝
1) ստուգի ծառայության շրջանակներում կատարվող գործարքների միջև առկա փոխադարձ կապը, բացահայտի այդ կապի հնարավոր սխեմաները, ինչպես նաև որոշի, թե ինչ նպատակ են հետապնդում կատարվող գործարքները.
2) ճշտի որոշակի միավոր ժամանակահատվածում կատարվող գործարքների տեսակները, հաճախականությունը և ժամանակագրությունը.
3) իրականացնի հաճախորդի և իրական շահառուի հնարավոր փոխկապակցվածության ստուգում.
4) ստուգի՝ արդյոք առկա են այնպիսի գործարքներ, որոնցով հաճախորդը նպատակ է հետապնդում խուսափել հաշվետու անձանց կողմից Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն հաշվետվություն տրամադրելու պարտականության կատարումից.
5) հավաքագրի հաճախորդի եկամտի և (կամ) ունեցվածքի աղբյուրների ու դրանց փոփոխությունների վերաբերյալ հնարավոր ամբողջական տեղեկություններ.
6) համադրի հաճախորդի տարբեր գործարքներով շրջանառող միջոցների աղբյուրները, շարժը, ծավալները.

7) գնահատի առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայությունում առկա ՓԼ/ԱՖ հնարավոր ռիսկերը՝ կասկածելի գործարքների ու գործարար հարաբերությունների հիմքերի և չափանիշների հետ համադրություն իրականացնելու միջոցով:

29. Հաշվետու անձը պետք է իր սահմանած հաճախականությամբ, բայց ոչ պակաս, քան տարին մեկ անգամ, թարմացնի հաճախորդի պատշաճ (այդ թվում՝ հավելյալ կամ պարզեցված) ուսումնասիրության շրջանակում հավաքագրված տեղեկատվությունը՝ դրա արդիականության ու վերաբերելիության հարցում հավաստիանալու նպատակով:

Գլուխ 11. Հաճախորդի հավելյալ ուսումնասիրությունը

30. Առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայությունը բարձր ռիսկային լինելու դեպքում, հաշվետու անձը, ի լրումն սույն ուղեցույցի 9-րդ գլխով սահմանված պատշաճ ուսումնասիրության գործողությունների, պետք է իրականացնի նաև հաճախորդի հավելյալ ուսումնասիրություն:

1) Հաճախորդի հավելյալ ուսումնասիրությունը պետք է ներառի՝

ա. ավագ ղեկավարության հավանության ստացումը՝ հաճախորդի հետ գործարար հարաբերություն հաստատելուց առաջ, գործարար հարաբերությունը շարունակելու համար, ինչպես նաև այն դեպքերում, երբ հետագայում պարզվում է, որ հաճախորդը, և (կամ) իրական շահառուն բնութագրվում են բարձր ռիսկի չափանիշով կամ գործարքը կամ գործարար հարաբերությունը ներառում են այդպիսի չափանիշ.

բ. անհրաժեշտ միջոցառումների ձեռնարկումը՝ հաճախորդի եկամտի և (կամ) ունեցվածքի աղբյուրը պարզելու համար.

գ. ներքոնշյալ գործարքների հիմքերն ու պայմանները մանրամասն ճշտելը, գրավոր նկարագրելն ու պահպանելը, որպեսզի դրանք հետագայում հնարավորություն տան վերականգնել գործարքի մանրամասները և, անհրաժեշտության դեպքում, դրանք տրամադրել իրավասու մարմիններին: Նման գործարքների թվին են պատկանում՝

- բոլոր բարդ կամ անսովոր մեծ գումարով գործարքները, ինչպես նաև անսովոր պայմաններով գործարքները, որոնց տնտեսական կամ այլ իրավաչափ նպատակներն ակնհայտ չեն.
- այն անձանց ներգրավմամբ գործարքները, որոնք բնակվում (գտնվում) են օտարերկրյա պետություններում կամ տարածքներում, որտեղ չեն կիրառվում կամ ոչ պատշաճ են կիրառվում փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի միջազգային պահանջները:

դ. գործարար հարաբերության ընթացիկ հավելյալ դիտանցման իրականացումը:

2) Հաճախորդի հավելյալ ուսումնասիրությունը կարող է ներառել՝

ա. ծառայություններ առաջարկելիս և մատուցելիս պահանջվող փաստաթղթերի (տեղեկությունների) իսկության առավել ամբողջական ու խորացված ստուգումը.

բ. պետական իրավասու մարմիններին հարցումներ կատարելը՝ հավաստիանալու հաճախորդի, նրա հետ ծառայությունների և գործարքների վերաբերյալ տեղեկությունների ճշտությանը,
31. Հաճախորդի հավելյալ ուսումնասիրության միջոցով հաշվետու անձը պետք է հիմնավոր պարզաբանումներ ու բացատրություններ ստանա և այդ կերպ իրական ու ամբողջական պատկերացում կազմի տվյալ հաճախորդի, ինչպես նաև նրա հետ կապված՝ առաջարկվող կամ մատուցվող ծառայությունների մասին:

Գլուխ 12. Հաճախորդի պարզեցված ուսումնասիրությունը

32. Հաշվետու անձը ցածր ռիսկի չափանիշի առկայության դեպքում կարող է իրականացնել հաճախորդի պարզեցված ուսումնասիրություն:
33. Հաճախորդի պարզեցված ուսումնասիրությունը հաշվետու անձի կողմից հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրության գործընթացի սահմանափակ կիրառումն է, որի դեպքում նույնականացում և ինքնության ստուգում իրականացնելիս հավաքագրվում են հետևյալ տեղեկությունները՝
1) անունը, ազգանունը.
2) անձը հաստատող փաստաթղթի տվյալները:

Գլուխ 13. Տեղեկատվության հաշվառման և պահպանման նվազագույն կանոնները

34. Հաշվետու անձը սույն ուղեցույցի 9-12-րդ գլուխներով սահմանված տեղեկատվությունը պետք է հաշվառվի և պահպանվի այնպիսի եղանակով, որը կապահովի յուրաքանչյուր առանձին գործարքի վերականգնումը և այդ տեղեկատվության օգտագործման հնարավորությունը որպես դատավարական ապացույց:
35. Տեղեկատվությունը կարող է պահվել փաստաթղթային կարգով, համակարգիչներում, էլեկտրոնային կրիչներում:
36. Հաշվետու անձը պետք է ապահովի հաշվառված ու պահպանվող տեղեկատվության անվտանգությունը, գաղտնիությունը և կանխի դրա չթույլատրված օգտագործումը, տնօրինումը:
37. Հաշվետու անձը պետք է պահպանի Օրենքի 20-րդ հոդվածով սահմանված տեղեկատվությունը, ներառյալ՝ սույն ուղեցույցի 42-րդ կետով սահմանված՝ գործարքի կամ գործարար հարաբերության կասկածելիությունը դիտարկելու ընթացքը (կատարված վերլուծությունը) և արդյունքները:

Գլուխ 14. Կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության հետ կապված պարտավորությունը

38. Գործարքը կամ գործարար հարաբերությունը կասկածելի որակելու պահից հետո հաշվետու անձը պարտավոր է կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության վերաբերյալ հաշվետվություն տրամադրել Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն:

39. Գործարքը կամ գործարար հարաբերությունը կասկածելի որակելու համար հաշվետու անձը պետք է հաշվի առնի կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության չափանիշները և (կամ) տիպաբանությունները:

40. Կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության մասին հաշվետվության հետ կապված իրավական պահանջները նախատեսվում են՝

1) Օրենքի 4-7-րդ հոդվածներով, համաձայն որոնց՝ հաշվետու անձը պարտավոր է կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության առկայության դեպքում Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն ներկայացնել հաշվետվություն.

2) Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի խորհրդի 2008թ. հուլիսի 31-ի թիվ 234-Ն և 235-Ն որոշումներով, որոնցով սահմանվում են հաշվետու անձանց կողմից կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության վերաբերյալ տեղեկությունների տրամադրման թիվ 004 և 005 հաշվետվական ձևերը, տրամադրման կարգերը և ժամկետները, ինչպես նաև խաղատների, շահումով խաղ և վիճակախաղ կազմակերպող անձանց հաշվառման կարգերը.

3) Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի նախագահի 2008թ. սեպտեմբերի 3-ի թիվ 1/886Ա որոշմամբ, որով հաստատվել են հաշվետվություն տրամադրող բոլոր անձանց, այդ թվում՝ հաշվետու անձի համար կասկածելի գործարքների չափանիշները:

41. Հաշվետու անձը կարող է կասկածելի որակել նաև այն գործարքը կամ գործարար հարաբերությունը, որի կասկածելիությունը չի բխում կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության չափանիշներից և (կամ) տիպաբանություններից, սակայն դրա տրամաբանությունը կամ շարժը (դինամիկան) հիմք են տալիս ենթադրելու, որ այն կատարվում կամ հաստատվում է փողերի լվացման կամ ահաբեկչության ֆինանսավորման նպատակով:

42. Կասկածելի գործարքի կամ գործարար հարաբերության չափանիշի կամ տիպաբանության առկայության դեպքում, ինչպես նաև սույն ուղեցույցի 41-րդ կետով նախատեսված դեպքում հաշվետվություն տրամադրող անձը պետք է դիտարկի գործարքը կամ գործարար հարաբերությունը կասկածելի որակելու հարցը: Դիտարկման արդյունքում, եթե գործարքը կամ գործարար հարաբերությունը կասկածելի չի որակվում, դիտարկման ընթացքը (կատարված վերլուծությունը) և արդյունքները փաստաթղթավորվում և պահպանվում են Օրենքով և սույն ուղեցույցով սահմանված կարգով և ժամկետում: